

Krúdy Gyula ismeretlen szövegközlései a *Szigeti Séták*ban

WIRÁGH András

HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont Irodalomtudományi Intézet, tudományos munkatárs
ORCID: 0000-0001-5051-8877

Unknown publications by KRÚDY Gyula in the *Szigeti Séták*

Abstract | In 1921, while he had been in the opposition and going through financial struggles, KRÚDY Gyula was given the opportunity to edit a journal. Six issues of the *Szigeti Séták* ('Island Walks') were published with the support of Margaret Island Spa, which then terminated the relationship due to very few copies sold. The last issue was published by the author himself. The journal was not very different from the so-called one-man journals (written and edited by the same author) of the period. The short run of the journal proves that KRÚDY'S network of contacts did not completely disintegrate after the repression following the Hungarian Soviet Republic. This paper briefly summarizes the history of the launch of the journal, the list of contributors and the traces of KRÚDY'S involvement in writing and editing that are known today. As an editor KRÚDY published new texts under different pseudonyms and also republished older texts. With the research method of examining textual similarities the paper also intends to provide a compilation of texts that were created by KRÚDY. The paper contains the full list of his different kind of texts in *Szigeti Séták*.

Keywords | interwar period, literary journal, editorship, clipping, pseudonym, KRÚDY Gyula

A pályafutását 1920 után újjáépíteni kényszerülő Krúdy publikálási praxisának fontos része volt az általa szerkesztett közlöny, a *Szigeti Séták*, amelynek hosszútávú működéséhez is sok reményt fűzött. „Magától csinálódik” – nyilatkozta a lapról, illetve a lap szerkesztésével járó feladatokról Krúdy 1921-ben.¹ Bár nem tudjuk, hogy mikor fagagatta ki őt a riporter terveiről, a közlemény október közepén, tehát röviddel azután jelent meg, hogy a *Szigeti Séták* főszponzora kihátrált a vállalkozásból. Krúdynak, immár a lap kiadójaként még egy utolsó lapszámot sikerült összeszerkesztenie, amelyben az egyetlen, nevével vállalt írást publikálta – holott a hét lapszám tartalmának tetemes részét szerkesztői aláírással, névtelenül vagy álneves írások formájában maga állította össze.

Krúdy Gyula 1918 őszén költözött a Margitszigetre. A sziget ekkor már hatodik éve a Szent Margitszigeti Gyógyfürdő Részvénytársaság tulajdonában volt, ami már az át vételkor a – végső formájában 1921-ben megnyitott – Palatinus fürdő megépítését és átadását tűzte ki célul. A fürdőigazgatóság nem bízott semmit a véletlenre, így a nyitás évének költségvetési tételei között feltüntette egy fürdőújság kiadási költségeit is.² Az ötletre, hogy a lap szerkesztője Krúdy legyen, állítólag az igazgatóság több tagja is heves elutasítással reagált, talán azért, mert a sziget új lakója már 1920-ban felszólítást kapott egy 2500 koronás lakbérhátralék rendezésére,³ de aztán Rác Vilmos (olimpikon, volt frontkatona és laptulajdonos), aki Krúdy két könyvét is kiadta ekkoriban, meggyőzően lobbizott barátja érdekében.⁴

A *Szigeti Séták*kal kapcsolatos legkorábbi eredeti dokumentum egy levél, amelyet Krúdy 1921. július 7-én írt Bródy Sándornak, egyúttal szöveget is kérve kortársától a közlöny számára.⁵ A lap megjelenéséről először a *Magyarország*, Krúdy ekkori fő kenyéradója adott hírt július 10-én. Az első szám egy hét múlva, július 17-én jelent meg, de a szerkesztő csak egy nappal később jelentette be a lapot a minisztériumi sajtóosztályon (az engedélyt július 26-án keltezték).⁶ A *Szigeti Séták*ból összesen hét szám jelent meg, a hosszabb kihagyás utáni decemberi utolsó lapszámot Krúdy már saját költségből állította elő, hiszen a korábbi kiadó, az igazgatóság – az időközben megnyitott fürdő hatalmas sikerére való tekintettel – nem finanszírozta tovább a lapot. A beszünetést magyarázhatja az, hogy a Palatinus már az első nyáron több mint 800 ezer koronás bevételt hozott, és így ezzel a befektetett költség mintegy tíz százalékát visszahozta,⁷

1 SZENTGYÖRGYI Árpád, „Mi készül a magyar írók műhelyében. Riport. Kilenc magyar író őszinte vallomása: Beszélgetés azokkal, akik a magyar irodalmat csinálják”, *Szivárvány* 1, 1. sz. (1921): 35–36, 36.

2 A margitszigeti lap nem volt előzmény nélküli, 1894-ben Hohlfeld Lajos szerkesztésében jelent meg egy idényen át egy hasonló lap. LAKATOS Éva, *Magyar irodalmi folyóiratok. Székely Közélet-Tábornút, A Petőfi Irodalmi Múzeum bibliográfiai füzetei, A. sorozat 27–30* (Budapest: PIM, 1988), 2451.

3 A levelet közli KRÚDY Zsuzsa, *Apám, Szindbád* (Budapest: Magvető, 1975), 64.

4 NEMERE József, „*Szigeti séták*: Krúdy Gyula margitszigeti folyóiratáról”, FSZEK: Budapest-gyűjtemény, B 050/84 (http://www.krudy.hu/Szakirod/NemereJozsef/NemJSzs_65.html). Ráczhoz lásd BÁLINT Gábor, „Rác Vilmos: párbajhős és lapkiadó”, *Magyar Könyvszemle* 115, 2. sz. (1999): 244–246.

5 A levelet közli Alexander BRODY, „Akit az Isten jókedvében teremtett”, 2000 16, 5. sz. (2004): 56–65, 57.

6 KRÚDY, *Apám, Szindbád*, 70.

7 GYALAY Mihály és SZEKERES József, „A Szent Margitsziget Gyógyfürdő Részvénytársaság története”, in *Tanulmányok Budapest múltjából*, XXIV, szerk. KABA Melinda és NAGY Emese, 115–172 (Budapest: Budapesti Történeti Múzeum, 1991), 133.

okafogyottá téve a lap kiadását, de létezik egy másik elképzelés is. Eszerint a tulajdonos-kiadó kifejezetten a lap sikertelensége miatt döntött a támogatás berekesztése mellett, amit részben Krúdy hirdetésekkel kapcsolatos maradisága eredményezett.⁸ A kérdés az, hogy a szerkesztő vonatkozó megjegyzése („kénytelenek vagyunk lapunk hirdetéseit is megválogatni”) kitől is eredt, azaz pontosan mennyi beleszólása lehetett Krúdynak a lap összeállításába a tényleges tartalomszolgáltatói feladatok mellett. Noha mindezt csak egyetlen hiteles adat tanúsítja, az igazgatóság mint tulajdonosi-kiadói testület átnyúlhatott Krúdy feje fölé, hiszen Dombora Árpád, a részvénytársaság akkori igazgatója személyesen rendelt Hunyady Sándortól regényt a „Margitsziget újonnan kreált propaganda-lapjába”, sőt az előleget is kifizette.⁹ Ha ez így történt, akkor a hirdetési ügyekkel kapcsolatban is működhetett (volna) valamiféle kontroll, miközben az igazgatóság azzal is tisztában lehetett volna, hogy az eladott példányszámok meredek esése nemcsak a hibás üzletpolitikával, hanem a fürdőszезон lecsengésével is összefügghetett. Hunyady szerint a lap „túlméretezett reklám” volt „a Sziget áranyaihoz”,¹⁰ de a Krúdyba vetett bizalom váratlannak tűnő megroppanásában szerepet játszhatott az infláció és a papírhiány is (a *Szigeti Séták* első hat része hat koronába, előfizetése 250 koronába, míg a három hónappal későbbi utolsó szám 15 koronába, előfizetése pedig 500 koronába került), de akár a szerzővel-szerkesztővel kapcsolatos „hivatalos” ellenszenv is. Tény, hogy a lapra a tulajdonosok elsősorban üzleti vállalkozásként, a szerkesztő pedig – a szélesebb olvasóközönség számára nem annyira vonzó – igényes szépirodalmi „csemegeként” tekintett, de így nézve is érdekes, hogy a feltüntetett előfizetési díjak jóval hosszabb jövőt, 30–40 megjelent lapszámot vetítettek előre. Bizonyos tekintetben tehát mindkét fél elmérte a vállalkozás súlyát, így az is kisebb csodának minősíthető, hogy egyáltalán ez a hét szám, köztük a rendkívül egyedülálló utolsó lapszám megjelenhetett. A végeredményben kudarcos projektet Krúdy Gyula részéről egyértelmű agyonhallgatás követte. Először egy 1927-es interjúban emlegette fel, igaz, ebben 1920-ra helyezte a hat (!) szám megjelenésének idejét, okként pedig a „pártolás hiányát” nevezte meg.¹¹ Ezzel körülbelül egy időben egy publicisztikai írásában¹² emlékezett meg röviden a közlönyről, majd 1930-ban egy Kiss Józsefre emlékező hírlapi cikkben utalt arra, hogy lapja közölte az idős (abban az évben elhunyt) költő utolsó arcképét.¹³ Végül az *Etel király kincse* című, a szerző halála után folytatásokban közölt regényben bukkant fel a lap neve.¹⁴ A hét számot megélt fürdőügyi folyóirat ma

8 BARTA András és FRÁTER Zoltán, „Krúdy, a lapszerkesztő”, *Kritika* 7, 10. sz. (1978): 20–21, 21. Krúdy Zsuzsa szerint a „kiadótulajdonos lemondása” állt a háttérben. KRÚDY, *Apám, Szindbád*, 69.

9 HUNYADY Sándor, „Családi album”, 17. folytatás, *Színházi Élet* 23, 33. sz. (1933): 97–102, 98.

10 Uo.

11 SOMOGYI Vilmos, „»Összegyűjtöttem minden emléket, ami a sziget múltjára vonatkozik«: Esti beszélgetés »Palatinus Jóska« kastélyában Krúdy Gyulával, aki rekonstruálni akarja a sziget ezer évét”, *Esti Kurír*, 1927. augusztus 14., 5.

12 KRÚDY Gyula, „A magyar szentek szigete”, *Magyarság*, 1927. augusztus 18., 4.

13 KRÚDY Gyula, „Kiss József köszöntése”, in *Irodalmi kalendárium: Írói arcképek*, szerk. BARTA András, 218–221 (Budapest: Szépirodalmi, 1989).

14 KRÚDY Gyula, „Etel király kincse”, 21, *Pesti Napló*, 1934. szeptember 14., 19.

igazi ritkaságnak számít, 2016-ban egy árverésen is csak a lapok fénymásolt változatai bukkantak fel.

A *Szigeti Séták* érdekes átmenetet mutat a hagyományos többszerzős és az egyszemélyes folyóiratok között. Előbbire utal többek között a többtagú szerzőcsoport, illetve a kolofonban fel nem tüntetett, de létező szerkesztői stáb (Hunyady Sándor, Kárpáti Aurél, Lestyán Sándor) megléte is, míg utóbbira Krúdy igencsak határozott részvétele a lap hasábjain. Bár saját néven egyetlen írással szerepelt a folyóiratban, Krúdy számos álnéven publikált benne írásokat, de sok névtelen szöveg szerzőjében is őt tisztelhetjük. (Mindez – a számtalan visszaemlékezés nyomán – a korban is tudott tény volt, de Krúdy Zsuzsa az évtizedek alatt több szerzői rejtjelet is felfedezett.) Hasonló helyzetben lehetett, mint a századfordulás vidéki lapok publikálási és tartalomszolgáltatói kényszerben lévő szerkesztői, mivel mindenáron ki kellett töltenie a lapot szöveggel. Mivel a felhajtható szerzők és szövegek száma véges volt (és talán a honoráriummal is szűkmarkúan kellett bánnia), a legegyszerűbb megoldáshoz folyamodott, viszont a feltűnés elkerülése érdekében a közölt írások jelentős részét maszkolta és titkosította. A szerkesztői túlsúly mérséklése végett elhagyta eredeti szerzői nevét a szövegek mellől, de erre ösztönözte őt az is, hogy a bevágott fragmentumok egy része utánközlés volt. Krúdy Gyula tehát nem csupán „teleírta” lapját, de tényleges szövegszerkesztői protokollokat is alkalmazott annak érdekében, hogy a *Szigeti Séták* kompilációs formátumát hangsúlyozza.

A kevés lapszám és a viszonylag kis terjedelem (a képeket és hirdetéseket leszámítva 7×12, azaz 84 oldal) dacára a folyóirat lapjain viszonylag sok, körülbelül harminc szerző szerepelt, legtöbbjük azonban csak egy-két írással. Egy részük Krúdy közvetlen környezetéből, a margitszigeti szállodából érkezett: az ekkor még Ausztriában tartózkodó Bródy Sándor fia, az újságírósgát éppen ekkoriban szépírással felcserélő Hunyady Sándor mellett a másik két szerkesztő, a *Pesti Naplónak* dolgozó Kárpáti és a *Világ* redakciójához tartozó Lestyán,¹⁵ valamint Szép Ernő is jelentkeztek szövegekkel. Küldött írást Bársony Oszkár, a Központi Menetjegyiroda igazgatója, Dalmady Zoltán, a margitszigeti gyógyfürdő orvosi vezetője, Gerentsér László vívómester és Szávay Zoltán, aki költőként 1921-ben a Magyar Sakkegyesület elnöke is volt. Fodor László és Magyar Elek a *Magyarország*, Lengyel István és Zoltán Vilmos a *Pesti Hírlap*, Polgár Géza és Relle Pál a *Világ* szerkesztőségéből állt kapcsolatban a fürdőügyi közlönnyel, de Krúdy egyéb költőktől és íróktól, így Kemény Simontól, Kiss Józseftől, Szegedi (Schenk) Istvántól és Tábori Kornéltól is kért szövegeket.¹⁶ Az első számhoz József főherceg írt bevezetőt, az utolsó számban pedig Jászai Mari is szerepelt írással, az álneves szerzők közül pedig Krúdyné (Ábrándiné, Nagyanyó) bizonyosan, Krúdy egyik „mestere”, Kál-

15 Visszaemlékezése a lapról: LESTYÁN Sándor, „Disznóölés a Margitszigeten”, *Világ*, 1944. január. 23., 7.

16 A *Szigeti Séták* teljes névvel jegyzett szerzői közül egyedül Schröder Attila pontos kilétére nem sikerült fényt derítenem.

nay László (K. L.) pedig nagy valószínűséggel beazonosítható.¹⁷ A lap illusztrációit egy titokzatos festő, Lázár Oszkár készítette.¹⁸

A lapban csak a szerzők egyharmadának jelent meg egynél több szövege, Kárpáti három, Szép Ernő négy, Hunyady öt írást küldött Krúdynak, aki egyedüliként mindegyik lapban szerepelt írásokkal. A legrészletesebb Krúdy-bibliográfia szerint a következő írásokkal:

1921. július 17.	1.	név nélkül	Szent Margit leánya. Előhang	reg.	új	1922
1921. július 17.	1.	név nélkül	Szigeti séták	cikk	új	-
1921. július 30.	2.	Ábrándi	Új virágregék - Tubarózsa	elb.	új	-
1921. aug. 20.	4.	Quadrille	Régi szigeti bálok	cikk	új	-
1921. aug. 20.	4.	Szigeti Harkály	Szigeti divat	cikk	új	-
1921. aug. 20.	4.	K.	Szigeti madarak - Vadgalambok	cikk	új	-
1921. aug. 20.	4.	Szigeti Harkály	A strandról – Pesti fiatalember noteszéből	cikk	új	-
1921. szept. 1.	5.	Szigeti Sétáló	Őszi napló	cikk	új	-
1921. szept. 18.	6.	név nélkül	Hosszú estékre. Krúdy Gyula álmokönyve	cikk	új	-
1921. szept. 18.	6.	Rezeda úr	Pesti posta – A kacsák	cikk	új	-
1921. december	7.	név nélkül	Füredi levél – Balatonfüredi posta	cikk	új	-
1921. december	7.	Krúdy Gyula	A lovarnő viziten	elb.	új	1928
1921. december	7.	név nélkül	Hosszú estékre. Krúdy Gyula álmokönyve	cikk	új	-
1921. december	7.	név nélkül	Kocsma-csillag	reg.	új	1922

A lista szerint mindegyik szöveg új közlés, és csak három szöveg jelent meg Krúdy életében még egyszer: a *Szent Margit leánya* teljes formájában önálló kötetként 1922-ben, *A lovarnő viziten* a *Színházi Élet* 1928-as évfolyamában,¹⁹ valamint a *Kocsma-csillag* az *N. N.* című regény részeként 1922-ben.

A listából két tétel máris változtatásra szorul, hiszen a *Szent Margit leányából* két rész jelent meg (az első és a második számban), míg az *Új virágregék* nem Krúdy Gyula írása. Ezenkívül az első számban névtelenül megjelenő *Szigeti pletykák: Szent Margit nyúlja* című publicisztikát Gajdó Tamás azonosította be 1999-ben, miután rátalált

17 Krúdyéhoz lásd KELECSÉNYI László, „Pajkos Krúdyak”, *Palócföld* 52, 1. sz. (2016): 12–18, 13., doi: [10.23713/50.6.05](https://doi.org/10.23713/50.6.05) (A nem beazonosítható névjelek: B. A., B. K., F. J., G. D., L. J., Dr. T. L., W. K., Z.)

18 A Magyar Képzőművészeti Egyetem hallgatója, világháborúban megsérült katona 1921 elején még Budapesten tartózkodott, hiszen egy január 30-i újsághír szerint batisztfestő tanfolyamot indított háborús rokkantak számára („Batiszt-festő tanfolyam”, *Rákos Vidéke*, 1921. január 30., 6.), de évekkal később Svájcba költözött. 1966-ban testvére kerestette. (Munkásságához és további részletekért lásd „Ki látta Lázár Oszkárt?”, <https://anzix-art.hu/kalandozasok/ki-latta-lazar-oszkart/>, 2021. okt. 11.)

19 1928. ápr. 29., 2.

az írás első közlésére *A Sánta Ördög* című röpiratban.²⁰ A második számban *Régi házak meséi*. *A kastély* címmel megjelent anoním írás a harmadik számban K. betűjellel folytatódott; érthetetlen, hogy Gedényi miért hagyta ki a szöveget a bibliográfiából. Szentjánosfa álneven jelent meg a *Vén fák könyvéből: Hét testvérek fája* című írás, amelynek eredetijét Krúdy szignójával a Magyarországi egyik korábbi lapszámában fedezhetjük fel. (Ugyanezen elv alapján az ötödik szám *Ősz. Szeptemberi reggel* című írását is Krúdyhoz kapcsolhatjuk.) A legutolsó számban „A régi vendég” álnevű szerző *Az emlékek szakácskönyve* címmel közölt szöveget – Krúdy Zsuzsa szerint ez az írás is édesapjától származik.²¹ (Logikus lenne, hogy a *Szigeti álmok* című – a harmadik és a negyedik lapszámában megjelenő – sorozatot is Krúdynak tulajdonítsuk, de mivel a második rész A-a betűjellel jelent meg, ezt pedig Krúdy egyik álnevéhez sem köthetjük, a szerzőség nem erősíthető meg.)

Az 1. tábla a fenti megjegyzések, illetve egy-két írás korábbi megjelenéseinek ismeretében a következőképpen alakítható át (az új szövegek címét kurziváltam).

júl. 17–30.	1–2.	név nélkül	Szent Margit leánya. Előhang / 1. rész	r	új	1922
júl. 17.	1.	név nélkül	Szigeti séták	c	új	-
júl. 17–30.	1–2.	név nélkül	<i>Szigeti pletykák. Szent Margit nyúlja 1/2. r.</i>	c	1921	-
j. 30.–aug. 11.	2–3.	nn / K.	<i>Régi házak meséi. A kastély</i>	c	új	-
júl. 30.	2.	Szentjánosfa	<i>Vén fák könyvéből. Hét testvérek fája</i>	c	1921	-
aug. 20.	4.	Quadrille	Régi szigeti bálók	c	1921	-
aug. 20.	4.	Szigeti Harkály	Szigeti divat	c	új	-
aug. 20.	4.	K.	Szigeti madarak - Vadgalambok	c	1921	-
aug. 20.	4.	Szigeti Harkály	A strandról – Pesti fiatalember noteszéből	c	új	-
szept. 1.	5.	Szentjánosfa	<i>Ősz. Szeptemberi reggel</i>	c	új	-
szept. 1.	5.	Szigeti Sétáló	Őszi napló	c	új	-
szept. 18.	6.	név nélkül	Hosszú estékre. Krúdy Gyula álmoskönyve	c	új	-
szept. 18.	6.	Rezeda úr	Pesti posta – A kacsák	c	új	-
szept. 18.	6.	K.	<i>Szemere Miklós halálának évfordulóján</i>	c	új	-
dec.	7.	név nélkül	Füredi levél – Balatonfüredi posta	c	1921	-
dec.	7.	A régi vendég	<i>Az emlékek szakácskönyve</i>	c	új	-
dec.	7.	Krúdy Gyula	A lovarnő viziten	e	1919	1924, 28
dec.	7.	név nélkül	Hosszú estékre. Krúdy Gyula álmoskönyve	c	új	-
dec.	7.	név nélkül	Kocsma-csillag	r	új	1922

20 GAJDÓ Tamás, „Szent Margit nyúlja és A Sánta Ördög: Krúdy Gyula elfeledett írása”, *Forrás* 31, 6. sz. (1999): 64–67.

21 KRÚDY Zsuzsa, „Egy elfelejtett írás”, *Tükör* 20, 40. sz. (1983): 16.

A *Szigeti Séták* Krúdy-szövegeinek jelentős része alkalmi írás volt, amelyek szorosan összefüggtek a Margitszigettel (a sziget történetével, mindennapjaival, állandó lakóinak és átutazó vendégeinek lehetséges igényeivel stb.), de mivel a szerkesztő a *Magyarországban* „vezette” impresszionista naplóbejegyzéseknek is beillő cikksorozatát, néhány szöveget (teljes terjedelemben vagy egy-egy részletében) innen emelt át folyóiratába. Külön kuriózumnak számít *A lovarnő viziten* című elbeszélés, Krúdy egyetlen ilyen műfajú (és saját, teljes nevén publikált) írása a *Szigeti Sétákban*, amelyet *Öregemberek utcája* címmel két évvel korábban a *Magyarországban* (majd *A Miatyánk évéből* című kötetében), *Ribizli* címmel az *Új Időkben*, majd a második címmel a *Színházi Életben* közölt újra.

A háború előtti legutolsó békeévben, 1913-ban az öt legtöbb Krúdy-írást a következő hírlapok és folyóiratok hozták: *Pesti Napló* (31), *Délmagyarország* (Szeged) és *Új Idők* (22), *Függetlenség* (Arad) és *Az Újság* (19), míg 1921-ben a lista a következőképpen nézett ki: *Magyarország* (62), *Szigeti Séták* (19), *Neues Pester Journal* (12), *Amerikai Magyar Népszava* (8), *Képes Újság* (6). Míg 1913-ban két neves vidéki lap mellett három vezető fővárosi orgánus alkotta a fórumok „élvonalát”, addig 1921-ben egy nagy példányszámú budapesti napilap mellett egy saját szerkesztésű közlöny, egy fővárosi idegen nyelvű napilap, egy határon túli magyar lap, valamint egy képes lap, amely az év során meg is szűnt. Ennél is beszédesebb azonban, hogy az öt fontos befogadó periodika 1913-ban az össztermés 31 százalékát, míg nyolc évvel később ennek mintegy kétharmadát jelentette. Nem túlzás kijelenteni, hogy a *Szigeti Séták* fontos „menekülőútvonulat” jelentett Krúdy számára az újrakezdés – publikációinak számát tekintve – legnehezebb évében. Szerkesztőként szinte szabad kezet kapott egy irodalmi revü összeállításához, ezzel pedig régi álma is teljesülhetett, lévén a háború alatt legalább kétszer kérte Tevan Andor segítségét egy folyóirat megindításához.²² Bár a vállalkozás rövid életű volt, a lapszámok sok más mellett elsősorban azokról a tematikai irányokról is tanúskodnak, amelyek hamarosan, az 1920-as évek közepére Krúdy Gyula másodvirágzásához vezettek.

22 Vö. Krúdy Gyula Tevan Andornak 1914. augusztus 24-én és 1916. szeptember 11-én küldött leveleivel: Vort Krisztina, szerk., *Tevan Andor levelesládájából* (Budapest: Gondolat, 1988), 214–215.